

Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Eğitimde Çizgi Filmin Kullanımına İlişkin Görüşleri

Asiye BERBER, Burcu ANILAN, İzel Nur ODABAŞ, Dilan ALKAN*

Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Eğitimde Çizgi Filmin Kullanımına İlişkin Görüşleri

Özet

Öğrencilerin çizgi film seçiminde doğru seçimler yapabilmeleri için öğretmenler yol gösterici olmalıdır. Araştırmamızda, fen bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmlerin kullanılmasına ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojiden (olgubilim) yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri, görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Öğretmen adayları, çizgi filmlerin seçiminde eğlenceli ve dikkat çekici olmasına, izlenen çizgi filmlerin alt yaş gruplarında çocuğun dünyası ile onun yaşam şeklinin biçimlendirileceği dikkate alınarak uygun konu, karakter ve davranışları sergilemesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

The Preservice Science Teachers' Views of on the Use of The Cartoon in Education

Abstract

It is important for the parents and teachers to know these positive and negative effects. Teachers must be instructive to the students for making accurate choices in cartoon selection. In our research, opinions on the use of cartoons of science preservice teacher has been determined. Phenomenology among the qualitative research approaches is used in this research. The data of the research is collected with semi-structured interviews. In the analysis of the data, a descriptive analysis technique is used. Preservice teacher emphasize that in the selection of cartoons, the cartoons must present appropriate subject, character and behaviors by considering that the cartoons shall form the life style of the child and the child's world in lower age groups.

Anahtar Kelimeler: Fen Eğitimi, Çizgi Film, Öğretmen Adayı

Key Words: Science Education, Cartoon, Teacher Candidate

1. Giriş

İnsanoğlu günümüzde değişen dünyaya ve gelişen teknolojiye ayak uydurmaya çalışırken birçok teknolojik araç-gereç ve ürünle karşı karşıya kalmaktadır. İnsanın hangi yaşta olursa olsun ilgi çekici bu dünyadan uzak durması mümkün görünmemektedir. Telefon,

*Asiye BERBER, Dr.Öğr. Üys., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D, aberber@ogu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8340-4793>, Burcu ANILAN, Dr.Öğr. Üys., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D, anilan.burcu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4153-1866>, İzel Nur ODABAŞ, Lisans öğrencisi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D, izelodbss06@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8359-290X>, Dilan ALKAN, Lisans öğrencisi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D, dlalkan97@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7195-7430>

tablet, bilgisayar, televizyon gibi pek çok araç günlük yaşamda sıklıkla kullanılan teknolojik araçlar arasında yerini almıştır. Ancak teknolojik araçların doğru ve kontrollü kullanımı son derece önemlidir. Amacı dışında ve gereğinden fazla kullanılan teknolojinin bireylere yarardan çok zarar verdiği bir gerçektir. Her yaştan birey ve özelliklede çocuklar uzun saatler boyu televizyon karşısında vakit geçirmektedirler. Televizyonda izlenen bazı programların çocuğun gelişimi ve büyümesini etkilediği bilinmektedir. (Rai, Waskel, Sakalle, Dixit, and Mahore, 2017, s. 1375). Yapılan araştırmalarda televizyonun çocukların medya tercihlerinde ilk sırada olduğu ve günde ortalama 3–4 saat televizyon izledikleri, yılda yaklaşık 900 saat okulda, 1500 saat ise evde televizyon izledikleri görülmektedir (Öktem, Sayıl ve Çelenk Özen, 2006; akt. Samur, Demirhan, Soydan ve Önkol, 2014, s. 152).

Çocukların televizyon karşısında geçirdikleri bu sürede genellikle çizgi film izledikleri düşünülmektedir. Çizgi filmler, izleyicinin görsel ve işitsel algısına hitap ettiği için süreç eğlenceli hale dönüşmektedir (Uçan, 2018, s. 1143). Çocuklara “TV’de en çok neyi seyretmekten hoşlanıyorsun?” ve “hangi programları izliyorsun?” şeklindeki birbirine çok yakın iki soru sorulduğunda çocukların doğrudan “çizgi film” yanıtını verdikleri görülmektedir (Cesur ve Paker, 2007, s. 120). Çizgi filmlerin çocuğun davranışlarına, bilişsel ve duyuşsal düzeylerine uygun olması ve çizgi film kahramanı ile kendilerini özdeşleştirmeleri nedeniyle çocuklar çizgi filmleri izlemeyi tercih etmektedir. Çocukların hem gerçek hayatta hem de çizgi filmlerde kendileriyle ortak özelliklere sahip karakterleri model olarak belirledikleri ve benimsedikleri görülmektedir (Oruç, Tecim, Özyürek, 2011, s. 294). Televizyonda izlenen çizgi filmlerin nitelikleri, içerikleri ve algılanması yaş gruplarına göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin okul öncesi dönemdeki çocuk, yalın anlatımlı kısa sarımlı (metrajlı) çizgi filmlere ilgi gösterirken, ilkokulda konulu ve uzun sarımlı çizgi filmler dikkat çekmektedir (Güler, 1989, s. 168). Çizgi, filmlerin öğretici, bilgilendirici, kişiliği geliştirici özellikleri olduğu dikkate alınmalıdır. Çizgi filmler çocukların düşünmesine, öğrenmesine, hayal güçlerinin gelişmesine ve kendilerini tanıyabilmelerine olumlu katkılar sağlayabilir. Yalnız çocukların kurmaca ve gerçek arasındaki farkı çoğu kez yetişkinler kadar kolay bir biçimde algılayamadıkları ve televizyon karşısında yetişkinlere oranla daha korumasız oldukları için olumsuz etkilenebilecekleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Çizgi film ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çizgi filmlerde sıklıkla, kurallara uymama, şiddet, cinsiyet ayrımı gibi konuların yer aldığı ve iyi-kötü, kuvvetli-zayıf gibi özelliklere yoğun biçimde vurgu yapıldığı görülmektedir (Kolojarceva, and Artemyeva, 2017, p.1272; Temizyürek ve Acar, 2014, s.34; Özen ve Kartelli, 2017, s.81; Muslu, 2015, s.61; Kara, 2016, s.20; Yıldız, 2016, s.698, Pazarbaşı, 2018, s.28; Özdemir ve Ramazan, 2012, s.160; Rai, Waskel, Sakalle, Dixit, and Mahore, 2017, p.1376).

Medyanın çocuklar üzerinde şiddet, agresif davranışlar, cinsellik ve zararlı alışkanlıklar edinme gibi konularda olumsuz etkileri bulunmakla birlikte eğitsel açıdan olumlu (Susam Sokağı örneği) etkilerinin de olduğu yapılan çalışmalarla gösterilmiştir (Bar-on, 2000; Canadian Paediatric Society Statement, 1999; Lemish, 2013; akt. Koyuncu Şahin, Esen Çoban ve Güney Karaman, 2018, s.128).

Çizgi filmler çocukların iç dünyalarına giden bir yolculuktur. Bu nedenle çocukların seyredecekleri çizgi filmlerin seçimi ve ne amaçla seyredileceği önemlidir. Eğitici televizyon programlarının çocukların hayal dünyası ve el becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı bilinmektedir (Kara, 2016, s.21). Öte yandan doğrudan eğitim amaçlı kullanılan ve internet ortamında rahatlıkla ulaşılabilen “Diş Perisi”, “Temizlik” isimli çizgi filmler örnek olarak verilebilir (Grafi2000, 2018a; Grafi2000, 2018b). Çoğunlukla çocukları hedef alan programlarda “eğlendirirken, eğitir” ilkesi benimsenmiştir (Özsevgeç ve Saka, 2018, s.726). Öğrenmenin anlamlı ve kalıcı olması için çocuğu düşünmeye, sorgulamaya, araştırmaya, bilgiyi kullanmaya, kendi bilgisini oluşturmaya, hayal kurmaya ve yaratıcı olmaya yönlendiren materyallerle zenginleştirilmiş öğrenme ortamları gerekli görülmektedir (Oruç ve Teymuroğlu, 2016, s.93). Özsevgeç ve Saka, (2018) çalışmalarında öğrencilerin en çok sevdikleri 3 çizgi film arasında Keloğlan Pepee, Fineas ve Fırb, Teen Titans Go, RGG Ayas, Gumball, Powerpuff Girls Ben 10 ve Niloya olduğunu belirtilmiştir (s.729). Fineas ve Fırb’ün her bölümünde bilime dair kesitler bulunmaktadır. Fineas ve Fırb’ün projelerini yaparken bilimsel bilgilerden yararlanıp ileri teknolojik ürünleri kullanarak, farklı düşünme tarzları ile hayalleri, icatları ve akıl gücüyle sürekli bir şeyler üretmeleri çizgi filmin fen bilimleri ile bağlantısını sağlamaktadır (Aydın, 2018, s.53). Çizgi filmlerde bilime, araştırmaya yer verilmesi çocukların hayal dünyasını genişletip fen bilimlerine meraklarını ve ilgilerini artıracaktır. Bu bağlamda, bilimsel kavramların ve anlayışların erken yaşlarda şekillenmeye başlayabilmesi için çizgi filmlerde uygun olan sahnelerde, konu ile ilgili bilimsel içeriğin yer alması önemlidir (Bayır ve Günşen, 2017, s.748).

Okul öncesi dönemde çocukların aile bireylerini örnek aldıkları ve zamanlarının tümünü aileleri ile geçirdikleri, okul dönemi ile birlikte yaşantılarının büyük bir kısmını okulda öğretmenleriyle geçirdikleri bilinmektedir. Bu nedenle özellikle öğretmenler zamana ve teknolojiye ayak uydurarak çocukların ilgisini çekecek ders içi ve dışı materyaller ile derslerine olan ilgiyi artırarak derslerini daha zevkli ve öğretici hale getirebilirler. Çünkü öğrenme öğretme ortamları ve dersler çocukların öğrenirken eğlenebilecekleri çizgi filmler ile desteklenebilir.

Öğrenciler anne babaları ile öğretmenlerini model olarak görmekte ve onların fikir ve düşüncelerini önemsemektedir. Bu yönüyle öğrencilerin okul içinde olduğu kadar okul dışında da eğitici çizgi filmler izlemeleri için yönlendirilmeleri ve doğru seçimler yapabilmeleri için öğretmenlerin bilinçli ve yol gösterici olmaları son derece önemlidir. Çizgi filmler çocukların günlük yaşamlarında ve öğrenmelerinde bu kadar önemli bir yer edinmiş-

ken çizgi filmlerin eğitim öğretimde kullanımı ile ilgili alan yazında çok fazla çalışma olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, öğretmenler kadar mesleğe hazırlanan öğretmen adaylarının da çizgi filmlerin eğitimdeki yerini nasıl gördükleri ve bir çizgi filmi öğretmen gözüyle değerlendirmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada fen bilimleri öğretmen adaylarının içinde fen bilimleri ve konularını içeren, öğrencilerin hayal dünyasını ve yaratıcılığını geliştirmede yararlı olacağı düşünülen “Fineas ve Förb” isimli çizgi filmi öğretmen gözüyle değerlendirmeleri amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Fen Bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmlerin kullanılmasına ilişkin görüşlerinin ve izlenen örnek bir çizgi film ile ilgili değerlendirme ve görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji biçiminde desenlenmiştir. Fenomenoloji sosyal gerçekliği anlamak için bu gerçekliğin meydana getirdiği insan deneyimlerine odaklanır. Fenomenolojik bir çalışmada, insanların tecrübeleri ile bir şeyi nasıl betimledikleri ve tecrübe ettikleri temel alınır (Merriam, 2013; Patton, 2014). Bu kapsamda fenomenolojide olguya ilişkin deneyimler sorgulanmakta (Ersoy, 2016), burada insanların ilgili olguları nasıl deneyimledikleri metodolojik, özenli ve derinlemesine betimlenmekte ve deneyimlerinden yola çıkarak geliştirdikleri algı ve anlamlar anlaşılmaya çalışılmaktadır (Patton, 2014). Bu araştırma da fen bilimleri öğretmen adaylarının fen bilimleri öğretiminde çizgi film kullanımı ile ilgili görüşleri ve çizgi filmi bir öğretmen olarak nasıl değerlendikleri, yorumladıkları ve betimledikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1 Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 öğretim yılında Orta Anadolu Bölgesinde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesi fen bilgisi eğitimi programında öğrenim gören ve yine aynı fakültede açılan genel kültür seçmeli dersi alan 16 kadın öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Tüm öğretmen adayları araştırmaya katılım konusunda gönüllü ve istekli olmuşlardır.

2.2 Verilerin toplanması

Fenomenoloji araştırmalarında kullanılan başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Araştırmada, öncelikle çizgi filmlerin eğitimdeki yeri ile ilgili fen bilimleri öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenebilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, ilgili alanyazın taranarak üç alan uzmanının görüşü alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların açık ve anlaşılır

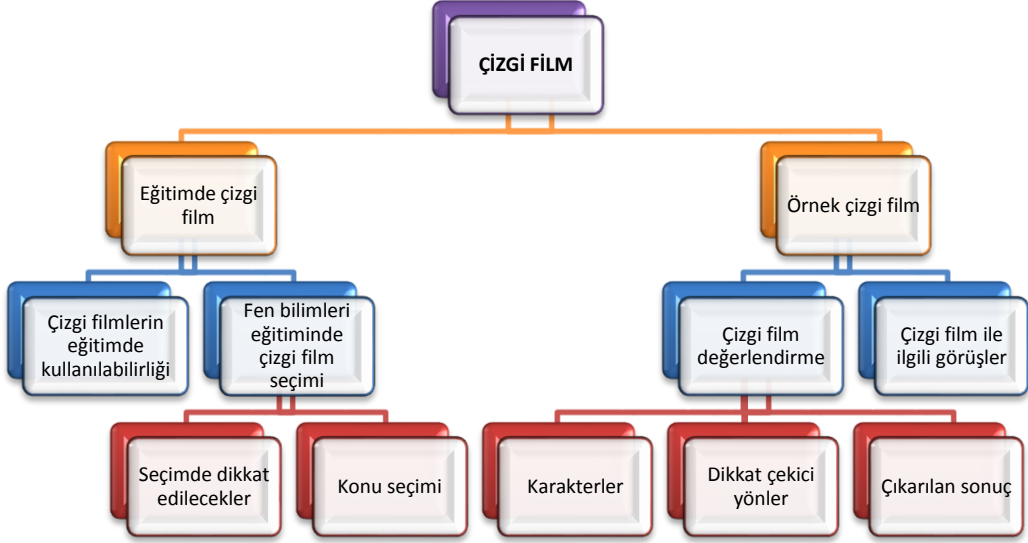
olmasını sağlamak için öncelikle görüşme soruları çalışma grubu dışında fen bilgisi öğretmenliğinde öğrenim gören on kişiye uygulanmış ve uzman görüşlerine de başvurularak forma son hali verilmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında öğretmen adaylarının araştırmacılar tarafından belirlenen bir çizgi filmi izlemeleri ve çizgi filmi öğretmen gözü ile bir eğitim öğretim aracı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirilen Fineas ve Förb isimli çizgi film içinde fen bilimleri ve konularını içeren, bilime karşı merak uyandıran, öğrencilerin hayal dünyasını ve yaratıcılığını geliştirmek için fayda sağlayabileceği düşünülen bir çizgi filmidir. Çizgi film, internete bağlı birçok cihaz üzerinden yayın hizmeti sağlayan bir kuruluşun çocuklar için belirledikleri çizgi filmler arasında eğitim ve bilim kategorisi altında yer alan çizgi filmler incelenerek belirlenmiştir. Araştırmacılar çizgi film seçiminde eğitim ve bilimle ilişkili olmasını; içerisinde fen bilimleri konularına yer verilmesini göz önünde bulundurmışlardır. Çizgi film ile ilgili görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşme yapılarak toplanmıştır.

2.3 Verilerin analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Görüşme ile elde edilen veriler katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak verilir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Araştırma verilerinin toplanması için hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formundaki ana sorular tema olarak kabul edilmiştir. Katılımcı öğretmen adaylarının her birine birer kod verilerek görüşler analiz edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için katılımcı teyidi sağlanmış, katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve alan uzmanlarının görüşlerinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, fen bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmlerin kullanılmasına ilişkin görüşleri ve örnek çizgi film olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Bu kapsamda fen bilimleri öğretmen adaylarının izletilen bir çizgi film sonrası eğitimde çizgi filmlerin kullanılmasına ilişkin görüşleri iki; örnek çizgi filmle ilgili olarak ise çizgi filmin değerlendirilmesi, çizgi film ile ilgili görüşler olmak üzere iki alt temada toplanmıştır (Şekil 1). Öğretmen adaylarının ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak temalar altında verilmiş ve yorumlanmıştır.

Şekil 1. Fen bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmlerin kullanılması ve örnek çizgi filmin değerlendirmesine ilişkin görüşleri

3.1 Eğitimde Çizgi Film

Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler sonrası eğitim ve çizgi filmlere ilişkin, çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilirliği ve fen bilimleri eğitiminde çizgi film seçimi olmak üzere iki alt tema belirlenmiştir.

3.1.1. Çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilirliği

Fen Bilimleri öğretmen adaylarının çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilirliğine ilişkin ifadelerinden altı farklı tema oluşturulmuştur. Bu temalar “ilgi çekmek, fiziksel-kişisel gelişime faydalı olmak, eğitim öğretimi eğlenceli hale getirmek, hayal gücünü geliştirmek, sınırlılıklar getirilerek kullanmak, kalıcı öğrenme ortamı sağlamak” şeklindedir. Aşağıda Tablo 1’de çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilirliğine ilişkin temalar ve örnek ifadeler verilmiştir.

Tablo 1. Çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilirliği

<i>Çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilirliği</i>	<i>Örnek ifadeler</i>
İlgi çekmek (Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö10, Ö14)	<p>“...Çizgi filmler eğitimde çocukların ilgisini çekmek amacıyla kullanılabilir. Çocuklarda merak duygusu uyandırılarak dikkatleri çekilebilir. Bu sayede derse karşı olan tutum ve motivasyonları artırılabilir. Zaman zaman aşırıya kaçmayacak şekilde çizgi filmler izletilerek merak duygusu uyandırılabilir ve bu sayede konu üzerinde çocuğun dikkati yoğunlaştırılabilir...” Ö1.</p> <p>“...Yaş grubuna bağlı olarak çizgi filmlerde bulunan görsel öğeler, renkli karakterler vb. öğrencinin dikkatini çekeceğinden güdülenmeyi de arttıracaktır...” Ö5.</p> <p>“...Çünkü ilgi çekici olduklarından çocukların hayal dünyası ile daha eğitici ve öğretici buluyorum...” Ö6.</p>
Kişisel-fiziksel gelişime faydalı olması (Ö2, Ö3, Ö4)	<p>“...Bazı çizgi filmler çocukların kişisel ve fiziksel gelişimi için yararlıdır. Çocuklar çizgi filmlerdeki karakterleri benimseyip onların davranışlarını taklit etmeye başlarlar...” Ö2</p> <p>“...Çizgi filmin içeriği; çocukların özellikleri göz önünde bulundurularak kişilik gelişimine katkı sağlayacak nitelikte olursa çizgi filmlerin eğitimde kullanılması olumlu sonuçlar verecektir...” Ö3</p>
Eğitim öğretimi eğlenceli hale getirmek (Ö2, Ö4, Ö7, Ö14)	<p>“...Çocuklar çizgi filmleri sevdiği ve sıkılmadan izledikleri için onlarda merak uyandırır ve eğlenceli bir öğretim için kullanılabilir...” Ö2.</p> <p>“...Özellikle lise öncesi eğitim grubu için çizgi filmler ile anlatılmak istenilen birçok matematik, geometri ve fen bilimleri ile ilgili konular daha akılda kalıcı ve eğitici aynı zamanda da eğlenceli olduğu düşüncesindeyim. Genel anlamda bakılacak olursa ise herkes için bu tür etkinliklerle anlatılmak istenilen mesajlar ya da konular daha akılda kalıcı oluyor ve izleyici kitle sıkılmadan hem eğlenip hem de öğrenebiliyor...” Ö7.</p>
Hayal gücünü geliştirmek	<p>“...Çizgi filmleri hayal gücünü geliştirici ve eğitici olduğunu düşünüyorum...” Ö4.</p>

(Ö4, Ö6, Ö8) “...Eğitsel çizgi filmler çocukların hayal gücü ve yaratıcılıklarını geliştirmesinde, olaylara farklı açılardan bakmalarına ve birçok yeni şeyi keşfetmelerine olanak sağlar...” Ö8

Sınırlılıklar getirilerek (Ö1, Ö2, Ö3, Ö9, Ö11, Ö12) “...Kullanılabilir fakat içeriği ve kalitesi bakımından seçici olunmalıdır. Günümüzdeki bazı çizgi filmlerde çocuklara kötü örnek olabilecek şeylerin olduğunu düşünüyorum. Çocuklarında o yaşlarda gördüğünü yapma gibi bir özelliği olduğundan, kişilik gelişimini olumsuz da etkileyebilir, olumlu da...” Ö3.

“...Çizgi filmlerin eğitim için kullanılabilceğini düşünüyorum. Ancak dozunda olması gerektiği kanısındayım. Eğitim sadece çizgi filmle olmamalıdır. Çizgi filmle olduğu kısımda da çocuğun çok fazla hayal dünyasına kapılacak düzeye çıkmasını göz önünde bulundurarak ailelerin/eğitmcilerin bu kritere göre seçim yapmasında fayda olduğunu düşünüyorum. Demem şu seçilen çizgi filmlerin belli kriterlerde olması doğrultusunda elbette kullanımı faydalı olacaktır...” Ö12.

Kalıcı öğrenme sağlamak (Ö7, Ö11, Ö13) “...Çocuklara bir bilgi öğretirken düz ve geleneksel bir anlatım yerine çizgi filmlerle bir konunun desteklenerek anlatılmasını daha akılda kalıcı olduğuna inanıyorum...” Ö11.

“...Görme ve işitme duyularını bir arada kullanmasını sağlayarak hafızalarında bence daha etkili ve kalıcı bir öğrenme meydana getirmektedir...” Ö13.

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu çizgi filmleri eğitiminde kullanılabilir olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Eğitimde verimli bir şekilde kullanılabilmesi için çizgi film seçiminin önemli olduğu ve belirli kriterlere göre seçilmesinin katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Çizgi filmlerin görsel ve animasyonlar içermesinin öğrencilerde merak uyandıracağı ve öğrencilerin dikkatini çekerek derse olan motivasyonunu arttıracak ve eğlenceli bir öğrenme ortamı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Çizgi filmler ile öğrencilerin hayal güçleri ve yaratıcılıklarının gelişeceğini bunun akademik başarılarına katkı sağlayacağına kalıcı bir öğrenme olacağına değinmişlerdir.

3.1.2. Fen bilimleri eğitiminde çizgi film seçimi

Yapılan görüşmeler sonrası öğretmen adaylarının çizgi filmlerin seçimine yönelik önerileri doğrultusunda çizgi filmlerin seçiminde dikkat edilecek unsurlar ve çizgi filmlerin

konularının belirlenmesi şeklinde iki alt tema belirlenmiş ve bu iki tema altında öğretmen adaylarının ifadelerinden örnekler sunulmuştur.

3.1.2.1. Fen bilimleri eğitiminde çizgi film seçiminde dikkat edilecek unsurlar

Öğretmen adayları fen bilimleri derslerinde kullanacakları çizgi filmleri seçerken bazı sınırlılıkların olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerin analizi sonucu çizgi film seçiminde dikkat edilecek unsurlar Tablo 2' de temalar altında toplanıp örnek ifadelerle verilmiştir.

Tablo 2. Fen bilimleri eğitiminde çizgi film seçiminde dikkat edilecek unsurlar

<i>Çizgi film seçiminde dikkat edilecek unsurlar</i>	<i>Örnek ifadeler</i>
Doğru bilgi kullanılması (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö11)	"...Çizgi film seçilirken öncelikle bilgilerin doğruluğuna, yanlış ve eksik bilgi kullanılmamasına dikkat ederim. Bilgilerin güncel olması da önemlidir..." Ö1. "...Ders kazanımlarını kapsamasına, bilgilerin doğru ve güncel olmasına dikkat ederim..." Ö3. "...İçerdiği bilgilerin doğruluğundan emin olurum. Ardından öğrencilerin gelişimlerine etki edebilecek zararlı içerik var mı kontrol ederim..." Ö5.
Ders içeriğine uygun olması (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14)	"...Öncelikle ders kazanımlarına uygun ve doğru bilgiler içerip içermediğine bakarım. Aynı zamanda eğlenceli, merak uyandırıcı olmalı..." Ö2. "...Öncelikle şiddet içeren görüntülerin olmamasına, fen konuları ile ilişkili olmasına ve yaş düzeyine uygun olmasına dikkat ederim..." Ö8. "...Öncelikle o sınıf düzeyine uygunluğuna dikkat ederim. Çizgi filmde geçen terim anlamlı kelimelerin öğrencilere ağır ve fazla gelmemesine onlar için anlaşılır olmasına dikkat ederim..." Ö14.

Gerçeğe uy- gun olması	“...Gerçeklik ilkesinden çok uzakta ve gerçeğe aykırı olmamasına, doğru bilgiler içermesine ve içeriğinde başka sübliminal mesajlar bulunmamasına dikkat ederim...” Ö11.
(Ö4, Ö11, Ö12, Ö13)	“...Çünkü öğrenci görseli ve sesi aynı anda takip ederek olay örgüsünü anlamaya çalışıyor. Sadece duyarak öğrenme yapıp kendi hayal dünyasında somutlaştırmaya çalışmıyor...” Ö13.
İlgi çekici olması	“...Öğrencilerin yaş grubuna hitap etmesine, dikkat çekecek nitelikte olmasına, ders kazanımlarını kapsamasına, bilgilerin doğru ve güncel olmasına dikkat ederim...” Ö3.
(Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö10)	“...Özellikle çocukların günlük hayatta ilgilerini çeken konuları içeren ve dersin konusu ile bağlantılı örnek olacak şekilde olan çizgi filmleri tercih ederdim...”. Ö9.
Eğlenceli ol- ması	“...Öncelikle çocukların hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmasını eğlendirirken eğiten düzeyde olması ve Fen’in hayatla ilişkisini bağdaştıran şekilde olmasına dikkat ederim...” Ö4.
(Ö2, Ö4, Ö5, Ö9, Ö11)	“...çocukların eğlenerek izlemesine dikkat ederim...” Ö11.

Öğretmen adayları fen bilimleri derslerinde çizgi filmleri kullanacaklarını fakat her tür çizgi filmin fen bilimleri öğretiminde kullanılmasını doğru bulmadıklarını, seçim yaparken bazı unsurlara dikkat etmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bu unsurlar, öğretmen adaylarının ifadelerinden yola çıkarak beş farklı tema altında toplanmıştır. Öğretmen adayları seçilecek çizgi filmde öncelikle doğru bilgilerin kullanılması, bilimsel açıdan yanlış bir bilgi içermemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Dersin içeriğine uygun bir seçim yapılması görüşündedirler. Kullanılan çizgi filmlerin gerçeğe uygun olması, gerçekten tamamen farklı olup bir hayal ürünü olmamasına özen göstereceklerini belirtmişlerdir. Çizgi filmin eğlenceli ve ilgi çekici özelliğe sahip olması ve bu sayede etkili öğrenmenin gerçekleşebileceğini vurgulamışlardır.

3.1.2.2. Fen bilimleri eğitime yönelik çizgi filmlerde konu seçimi

Öğretmen adayları fen bilimleri derslerinde eğitim öğretim aracı olarak çizgi filmleri kullanırken bazı konularda çizgi filmlerin kullanımının faydalı olacağını belirtmişlerdir.

“...Doğayı, hayvanları ve uzayı tanımaya ve anlamaya yönelik çizgi filmlerin daha eğlenceli ve dikkat çekici olacağını düşünüyorum...” Ö8

Bir konu ismi vermeyen öğretmen adayları da anlaşılması zor olan ve günlük yaşamla ilişkili konulara ilişkin çizgi filmlerin seçilebileceğini belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmen ifadelerinden alıntılara yer verilmiştir.

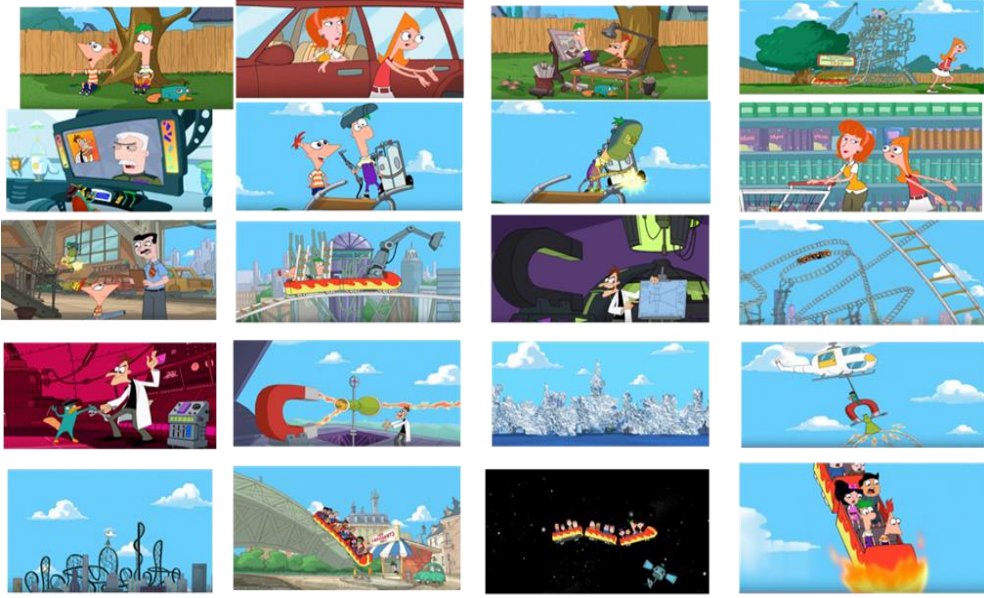
“...Özellikle çevre bilinci, sağlıklı beslenme, günlük hayatta karşılaştığımız durumlar...” Ö10.

“...Çocukların daha çok iç içe olduğu ve anlamakta zorluk çekmeyeceği konularda kullanımı faydalı olur...” Ö4.

Öğretmen adayları genel olarak çizgi filmlerin konu seçiminde fen bilimlerinde anlaşılması zor, soyut ve günlük yaşam ile ilişkilendirilebilen konuların seçilebileceğine vurgu yapmışlardır.

3.2 Örnek Çizgi Film

Öğretmen adayları ile eğitimde çizgi filmlere ilişkin yapılan görüşmeler sonrası ders yönetim sistemi aracılığıyla örnek bir çizgi film paylaşılmış ve verilen linkten “Fineas ve Förb-Hız Treni” isimli çizgi filmi izlemeleri istenmiştir (Disney Channel Türkiye, 2018). Araştırmada öğretmen adaylarına izletilen ‘Fineas ve Förb-Hız Treni’ adlı çizgi filmin ekran görüntüleri Şekil 3 de verilmiştir.

Şekil 3. "Fineas ve Förb-Hız Treni" isimli çizgi filminden görüntüler

Öğretmen adaylarının çizgi filmi izledikten sonraki ifadelerinden "çizgi filmi değerlendirme ve çizgi filme ilişkin görüşler" olmak üzere iki alt tema belirlenmiştir.

3.2.1. Çizgi filmi değerlendirme

Öğretmen adaylarının çizgi filmi değerlendirme teması altında çizgi filmi karakterler, çizgi filmin dikkat çeken yönleri ve çizgi filminden çıkarılan sonuç olmak üzere üç alt temada değerlendirdikleri görülmektedir.

3.2.1.1. Çizgi filmdeki karakterlerin değerlendirilmesi

Çizgi filmi izleyen öğretmen adaylarının çizgi filmdeki karakterleri özelliklerine göre değerlendirdikleri görülmektedir. Çizgi filmdeki Fineas, Förb, Candice, Perry, anne ve doktor karakterlerinin özelliklerinden bahsetmişlerdir. Her bir karaktere ilişkin öğretmen adaylarının değindikleri karakter ve bunların özellikleri aşağıda Şekil 4' de verilmiştir.

Şekil 4. Çizgi filmdeki karakterler ve özellikleri

Öğretmen adaylarının genel olarak karakterlerin özelliklerine ilişkin ifadelerinden örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

“...Fineas ve Förb hayal gücü geniş, boş oturmayı sevmeyen zeki çocuklar, Candice çok hırslı. İspat edemese de her seferinde kardeşlerini ispiyonlamaya devam ediyor. Perry dikkat çekici bir karakter. Sahiplerinin yanında evcil bir hayvan, normalde ise bir ajan...” Ö2.

“...Fineas ve Förb eğlenceli, zeki, yaratıcı ve üretkenler. Candice; sinirli, ispiyoncu...” Ö3.

“...Ana karakterin ablasına oldukça güldüm kendini bir türlü annesine kanıtlamazken oldukça komik sahneler ortaya çıkartılmış. Ana karakter oldukça zeki ve o küçük

yaşında birçok mühendisi geçecek yeteneğe sahip. Öyle ki bir fabrika müdürünü dahi etkilemiş durumda. Doktor oldukça fizik bilir biri bilgisi var ancak kötü amaçlar peşinde...” Ö7.

“...Fineas: Aklına koyduğunu yapan ve insanları yönlendiren, Förb:Sessiz bir karakter, ablaları: Konuyu anlamadan annelerine söyleyen , endişeli ,egolu bir karakter, anneleri: Umursamaz ve ablalarına hiçbir şekilde inanmayan...” Ö11.

“...Fineas üretken ve sürekli bişeylere ilgi duyuyor asla kafasına koyduğundan vazgeçmiyor. Förb ise kendi fikir üretmeden sadece kendine denilenleri yerine getiriyor. Ablaları sürekli onların yaptıklarını kanıtlamak ve annesine şikayet etmekle meşgul...” Ö14.

Genel olarak öğretmen adaylarının çoğu Fineas ve Förb’ün zeki, hayal gücü geniş ve yaratıcı özelliklerine vurgu yapmışlardır. Abla karakteri olan Candice’in genel olarak şikâyet etmesi, olayları ispiyonlaması ve bunu ispatlayamadığı görülmektedir. Annenin umursamaması ve ablaya inanmaması, doktorun bilgisini kötüye kullanması, Perry’nin evcil bir hayvan olması katılımcılar açısından dikkat çeken özelliklerden olmuştur.

3.2.1.2. Çizgi filmin dikkat çekici yönleri

Öğretmen adaylarının ifadelerinden çizgi filmlerin dikkat çekici yönlerinin karakterler, gerçek dışı olaylar ve bilimsel kavramlar şeklinde üç alt tema altında toplandığı görülmüştür. Tablo 3’te bu alt temalara ve öğretmen adaylarının örnek ifadelerine yer verilmiştir.

Tablo 3. Çizgi Filmin Dikkat Çekici Yönleri

Çizgi filmin dikkat çekici yönleri	Örnek İfadeler
Karakterler	“...Förb için sürekli üvey kardeş denilmesi dikkatimi çekti ...” Ö5.
(Ö2, Ö3, Ö5, Ö9, Ö12, Ö14)	“...ablasının hasta, kendi kendine bir şey uyduruyormuş gibi gösterilmesi...” Ö9. “...ablanın sürekli bir şeyleri ve kendini ispatlama çabası, annenin yaşananlardan bir haber olması, Özgürlük heykelinin ve Eyfel kulesinin olması oldukça dikkat çekicidir...” Ö12.

Gerçek dışı “...Çocuğun çok farklı ve gerçekleştirilmesi zor etkinlikleri yapabilmesi...”
olaylar Ö4.

(Ö1, Ö4, Ö6, “...Hız treni yapabilmeleri için yeterli bir bilgi düzeyine sahip olmaları
Ö8, Ö9, Ö11, gerekirken, yaş aralığı düşünülduğünde böyle bir şey olamayacağı dikkatimi
Ö13) çekti. 9.13 de ablanın şaşırma efekti bir maymunun çıkardığı ses ile aynı
verilmesi Darwin e yapılan bir gönderme olacağı dikkatimi çekti...” Ö6.

“...o yaş aralığındaki bir çocuğun yapamayacağı bir şeyi yapıyor gibi gös-
termesi...” Ö9.

“...Hız treniyle başka ülkelere gidilmesi, dünya dışına çıkılması ve hiçbir
şekilde trenden düşmemeleri ve çocukların başına hiçbir şey gelmeden
evlerine geri dönebilmesi ayrıca...” Ö11.

Bilimsel kav- “...Doktorun alüminyum tabaka kullanması aynı zamanda ortaya çıkardığı
ramlar buluşu ve işlevi ilgimi çekti...” Ö7.

(Ö7, Ö11, Ö12, “...hiç bilmediğim bir hayvan olan ornitorenk öğrenmiş olmam ve bu hay-
Ö13) vanın yapmış oldukları dikkatimi çekti ...” Ö11.

“...Benim en çok Profesörün miknatıs kullanarak şehrin doğu ve batısını
birleştirmek isteyip bunun için batı tarafındaki binaları alüminyum ile kap-
laması. Bu sırada yörünge kavramından bahsetmesi. Çocukların dünyadan
uzaya çıktıklarında uzayda ki uyduların gösterilmesi ve dünya katmanına
girdiklerinde vagonun ön kısmının alev alması. Anne ve abla marketten
çıktıkları sırada annenin buzlu gıdalar aldım erimeden eve gitmeliyiz deme-
si benim dikkatimi çekti...” Ö13.

3.2.1.3. Çizgi filmde çıkarılan sonuçlar

Öğretmen adaylarının çizgi filmi izledikten sonra çizgi filmde çıkardıkları sonuçları belirten ifadeleri kendini yetiştirme, hedeflere ulaşma, bilgi edinme olmak üzere üç alt tema altında toplandığı görülmektedir. Alt temalar ve örnek ifadeler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Çizgi Filmden Çıkarılan Sonuçlar

<i>Çizgi filmde çıkarılan sonuçlar</i>	<i>Örnek ifadeler</i>
Kendini yetiştirme (Ö1, Ö2, Ö3)	“...Dikkatimizi çeken konularda bilgi edinmeli ve gerektiğinde uygulamaya geçirerek merak ve bilgi düzeyimizi arttırabiliriz” Ö1 “...Boş zamanlarımızı değerlendirmeliyiz...” Ö2. ...Yaratıcı ve üretken olmalıyız...” Ö3.
Hedeflere Ulaşma (Ö2, Ö5, Ö8, Ö12, Ö14)	“...Hayal ettiğimiz hedeflere istersek ulaşabiliriz...” Ö2. “...Önemli adımlar atmadan önce yapılabilecek en güze hazırlık hayal kurmaktır...” Ö5. “Çizgi filme iyi yönünden bakarsak, hayatta bir şeyi çok istersek başa- rabileceğimizi ve çalışarak elde edebileceğimizi anlatıyordu” Ö8. “...Ürettiğin fikirlerin ve yapmak istediklerinden vazgeçmemek...” Ö14.
Bilgi edinme (Ö1, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13)	“... Ornitorenk adında bir hayvan olduğunu öğrendim...” Ö6. “...Sürat treni ile sürat, hız kavramının öğrenilmesi...” Ö9. “...Bu tarz filmlerin eğlence amaçlı olmasından ziyade, eğitici olması gerektiğini düşündüm. Konu olarak da çağımız gerekli niteliklerini anlatıyor...” Ö10

Öğretmen adayları izledikleri çizgi filmden farklı sonuçlar çıkarmışlardır. Genel olarak bu sonuçlar üç tema altında toplanmıştır. İzlenen çizgi film sonrası çizgi filmde kişilerin kendilerini yetiştirmesi için boş zamanlarını değerlendirmeleri gerektiği, dikkat çeken konuların araştırılıp gerekirse bu düşüncelerin uygulamaya geçirebileceği katılımcıların vurguladığı konulardandır. Yine çizgi filmin sonucu olarak hedeflerin olması gerektiği, bunun da hayal gücünün sınırlarının zorlanması ile istenildikten sonra başarılacağı ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarından bazıları ise çizgi filmlerden bilmedikleri şeyleri öğrendiklerini, izlenen çizgi filmin kimi kavram ve konulara yer verdiği için çizgi filmi öğretici bulduklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.2.2. Çizgi film ile ilgili görüşler

Öğretmen adaylarının çizgi filmle ilgili genel görüşlerini yansıtan örnek ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir. Öğretmen adayları genel olarak izledikleri çizgi filmi eğlenceli, dikkat çekici ve sıkılmadan izlenebilecek bir çizgi film olarak değerlendirmiştir.

“...Aslında gayet eğlenceli bir çizgi filmi. Aynı zamanda yaz tatilinde çocukların boş durmayıp farklı aktivitelerde bulunmaya yöneltiyor. Çizgi filmin başarında yaz tatili olmasına rağmen ev ödevi yapmaları ablalarının tuhafına gidiyor ve onlar da son güne bırakılmamasını söylüyorlar. Sürekli icat peşindeler ve çok bilgili çocuklar. Çizgi film olduğu için çok uçuk icatlar yapıyor olsalar da en azından boş vakit geçirmiyorlar ve kendilerini sürekli geliştiriyorlar. Olumsuz olarak bir yerde yanlış bilgi verildiğini fark ettik. Alüminyumun mıknaatıslanma özelliği yoktur fakat çizgi filmde mıknaatısla o tabakayı kendine çekiyor. Eğlenceli ve ilgi çekiciydi...” Ö2.

“...Çizgi filmi genel olarak sıkılmadan izledim. Öğrencilerinde sıkılmayacağını düşünüyorum. Mühendislik becerilerinin ve yaratıcılığın ön planda olduğu çizgi filmin fen bilimi açısından öğrencileri heyecanlandıracağını düşünüyorum. Genel olarak eğlenceli ve sıkılmadan izlenebilecek bir çizgi filmi. Çocuklarda bir şeyler yaratma ve icat etme isteği uyandıracaktır. Bilime karşı merak uyandıracaktır...” Ö8. “...İzlediğim çizgi film çocukların hayal gücünü desteklemesi, proje üretmeleri ve yaşayarak öğrenmeye teşvik etmesi yönüyle oldukça güzeldi. Mühendislik mesleğine yer vermesi çocukların projeye meslek arasında bir bağ kurması için güzel bir köprü olmuş. Aynı zamanda hız treni kullanmaları fizik anlamında fikir yürütmeler için açık kapı bırakmış. Öğretmenin ders esnasında durdurup hız ile ilgili öğrencilerle sohbet etmesine imkan veriyor. Güzel ve oldukça eğlenceli buldum...” Ö5.

“...İzlediğim çizgi filmde hayal gücünün sınırlarını zorlayan ve yapmak istediğini zorlukları göze alarak yapan ve teknolojiyi aktif olarak kullanan çocukları gösteriyor. Aslında bu hayal gücünü geliştirici bir çizgi film fakat fazlaca gerçek dışı olması düşündürücü. Eğitici ve eğlenceli...” Ö4.

“...Çizgi film oldukça eğlenceli ve dikkat çekicidir. İçinde birazda maceracı karakterlerin bulunması çocuklarda büyük ilgiyle karşılanabilir. İlk bakışta gerçekten güzel kurgulanmış bir çizgi film olarak gözüküyor. Ancak mantık hatalarının fazla bulunduğunu düşünüyorum. Fineas ve Förb’ün yaşlarının küçük olmasına rağmen büyük işlere kalkışması oldukça ütöpik bir durumdur. O kadar devasa hız treni inşa edebilecek mühendis bilgisine sahip olmaları pekte mümkün değildir. Elbette çocuklarda zoru başarma duygusu-

sunu aşlayabilir ya da büyük hedeflere çok isterseniz ulaşabilirsiniz gibi mesajlar verebilir. Ama çocuğun hayal dünyasına daha ütopik olarak hitap edecektir diye düşünüyorum. Bu yüzden biraz daha gerçekçi kurguların olduğu çizgi filmler izletilmelidir bence. Eğlenceli, renkli, maceralı ve ilk bakışta güzel buldum. Ama daha dikkatli izlediğimde ise olumsuz yönlerini gördüm. Eğitsel olarak kullanılmamalı bence...” Ö12

“...Çizgi filmde ki karakterlerin izleyecek olan öğrencilerle aynı yaş gruplarına sahip olması. Tek bir konu değil bir den fazla konu içeriyor olması. Örneğin tren raylarının mıknaşın gelip çekmesi burada mıknaşın metalleri çektiğini gösterdi ama aynı zamanda Fineas ve Förb uzaya çıkıp dünyaya doğru döndükleri sırada binmiş oldukları vagonun ön kısmında ateş belirmesi burada da atmosferdeki gazdan ve hızlarından dolayı ateş oluşmuştur. Görüldüğü üzere çizgi filmde iki farklı fen konusu vardır. Olumsuz yönleri: Yetişkin insanın yapabileceği şeyleri o yaşta ki bir çocuğun kolaylıkla yapıyor olması. Örneğin tren raylarını kendileri yapmaları ve bunun için fabrikadan gidip iş makinası almaları. Çocukların yaptıklarını annelerinden gizli yapıyor olarak gösterilmesi. Bence güzel öğrencilerime izletirim...” Ö13.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları, karakterlerin her türlü zorluğun üstesinden gelerek hayal edilmesi oldukça güç ve hatta gerçekleşmesi mümkün olmayan şeylerin yapılmasının öğrencileri olumsuz olarak etkileyebileceğini, yaptıkları işlemleri annelerinden gizli olarak yapmalarının farklı ve yanlış bir mesaj olarak algılanabileceği riskini dile getirmişlerdir. Buna dayalı olarak da daha gerçekçi ve yaşamı yansıtan çizgi filmler izletilmesinin daha uygun olacağı görüşünü ifade etmişlerdir. İzlenen çizgi filmde fen bilimleri ile ilgili konu ve kavramlara daha fazla yer verilmesiyle eğitimde daha verimli kullanılabileceğini gördüklerini dile getirmişlerdir. Bununla birlikte çizgi filmde bazı konu ve kavramların ise yanlış verildiğini, bu durumun da öğrencilerde kavram yanlışlığı ve yanlış kavram öğrenimine neden olacağını belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının, çizgi filmin öğrencilerin yaz tatili dönemini verimli geçirmede yararlı bir aktivite olarak kullanılabilmesini, karakterlerin sürekli icatlar yapmaları, projeler geliştirmeleri ile öğrencilerin yaratıcılıklarının ve mühendislik becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağını düşündükleri ve böylelikle de öğrencilerde bilime karşı merak ve ilginin artacağına inandıkları anlaşılmaktadır.

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, fen bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmlerin kullanılması ve örnek çizgi filmin değerlendirmesine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler değerlendirilip analiz edildikten sonra öğretmen adaylarının örnek ifadeleri ile desteklenerek bulgular oluşturulmuş ve bu bölümde de bulgulardan elde edilen sonuçlar ilgili alanyazınla desteklenmiştir.

Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler sonrası eğitim ve çizgi filmlere ilişkin, çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilirliği ve fen bilimleri eğitiminde çizgi film seçimi olmak üzere iki alt tema belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu çizgi filmlerin eğitimde kullanılabilir olacağını düşünmektedir. Çizgi filmlerin merak uyandırıcı ve görsel olmasının öğrencilerin derse olan ilgilerini artırmak için kullanılabileceğini, bu anlamda çizgi filmlerin derse olan motivasyonu da arttıracaklarını ifade etmişlerdir. Demirbaş ve Yağbasan (2005) çalışmasında bilim adamlarının yaptığı çalışmaları anlatan filmlerin azlığını ve sayılarının artırılması gerektiğini belirterek bu tür filmlerin öğrencilerin hayal gücü ve yaratıcılıklarının gelişmesinde etkili olacağını ifade etmişlerdir(s.380).

Çizgi filmlerin çocukların kişisel ve fiziksel gelişmelerine katkı sağlayacağı görüşündedirler. Benzer bir araştırma sonucu çizgi film kahramanlarının rolleri ve farklı hayat tecrübelerinin çocuğun hayal dünyasını ve zihinsel gelişimini etkilediğini göstermektedir (Oruç, Tecim, Özyürek, 2011, s.295). Kaya ve Çengel (2011) de öğretmen adaylarının, filmlerin öğrencilerin yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve yorumlama becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu vurgulamışlardır (s116).

Öğretmen adayları, çizgi filmlerin fen bilimleri derslerinde kullanımı ile eğlenceli öğrenme ortamlarının oluşturulacağını, derslerin eğlenceli bir şekilde yürütüleceğini belirtmişlerdir. Aşçı (2006) da çizgi filmlerle çocukların hayal dünyasının gelişeceğini, öğretim sürecinde çocukların keyif alacağını ve öğrenme isteklerinin artacağını belirtmiştir (s.12). Çizgi filmlerin öğrencilerin hayal gücü ve yaratıcılıklarının gelişmesinde etkili olacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca düz ve geleneksel bir anlatım yerine, fen bilimleri konuları içinde anlaşılması güç olan kavram ve olayların çizgi filmler ile görsel ve eğlenceli hale getirilerek anlatılmasının daha kalıcı öğrenme sağlayacağını vurgulamışlardır. Murat (2011), çalışmasında öğrencilere “Bunu nereden biliyorsun?” sorusunu yönelttiğinde çizgi filmde gördüklerini belirtmişlerdir (s.192). Öğrenciler çizgi filmleri sadece gülmek eğlenmek için değil aslında farkında olmadan bir eğitim öğretim aracı olarak kullanmaktadırlar. Kapucu (2014) yaptığı çalışmada görsel medyanın öğrenmeyi kolaylaştırdığı, öğretmenin anlatımını kolaylaştırdığı, dersi zevkli hale getirdiği, merakı artırdığı ve kalıcı öğrenmeyi sağladığını ifade etmiştir (s.87). Ancak öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu çizgi filmlerin eğitimde kullanılmasında bazı sınırlılıkların olması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Bu sınırlılıklar arasında çizgi film seçiminin evde ebeveynler, derslerde öğretmen tarafından yapılmasının gerektiğini belirtmişlerdir. Duygu ve Bekar (2017) da “Çocukların Televizyonu İzleme Durumlarının Davranış Problemlerine Etkisi” isimli araştırmasında ailesi tarafından televizyon izlemeleri kontrol edilmeyen çocukların, kontrol edilen çocuklara göre isyankâr davranışlarının daha fazla olduğu saptamış ve annelere çocuklarının izlediği televizyon programlarını izlemelerini önermişlerdir (s.191). Çizgi film seçiminin önemini vurgulayan

bir başka çalışma sonucunda eğitsel içerikli çizgi filmleri izledikten sonra çocukların oyunlarında da daha sakin oldukları gözlenmiştir (Yaşar ve Paksoy, 2011, s.295).

Öğretmen adayları fen bilimleri derslerinde çizgi filmleri bir eğitim öğretim aracı olarak kullanabilmeleri için belli başlı özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu özellikler çizgi film seçiminde dikkat edilecek unsurlar teması olarak belirlenmiş ve beş alt tema "doğru bilgi kullanılması, ders içeriğine uygun, gerçeğe uygun, ilgi çekici ve eğlenceli olması" şeklinde verilmiştir. Öğretmen adayları çizgi filmleri seçerken öncelikle içeriğinin incelenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yapılan bir araştırmada öğretmenlerin derste kullanılmak üzere film seçiminde nelere dikkat ettikleri sorulduğunda konuya göre, dikkat çekici ve öğrenci özelliklerine, öğrenci seviyesine uygun olmasına, olumsuz örnek içermemesi ve hedeflere uygunluğuna dikkat ettiklerini belirtmiştir (Korkmaz, 2017, s.49). İçerdiği konu ve kavramların doğruluğu, eksik ya da hatalı bilgi verilip verilmediğinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Kullanılan çizgi filmin verilen konu ile ilişkisi ve verilecek kazanımları içerip içermediğinin yani ders içeriğine uygunluğunun kontrol edilmesine dikkat edeceklerini söylemişlerdir.

Öğretmen adayları çizgi filmlerin aşırı boyutta hayal ürünü ve gerçek dışı olmaması gerektiğinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü öğrencilerin izledikleri olay ve karakterleri gerçek olarak algılama durumları olasıdır. Öğretmenler ve anneler öğrencilerin genellikle şiddet içeren çizgi ve dizi filmlerdeki karakterleri taklit ettiğini, onlar gibi konuştuğunu, arkadaşları ile oyunlarında bunu gösterdiğini ve sınıfta arkadaşlarına uygulamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir (Türkkent, 2012, s.69). Yapılan bir başka araştırmada İngiltere de 5 yaşındaki bir erkek çocuğun annesi ile alışveriş yaparken hiç tanımadığı 2 yaşındaki bir çocuğa bıçakla saldırdığı ve çizgi filmlerdeki gibi onun ölmeyeceğini düşündüğü aktarılmıştır. (Torun, 2010, s. 99; akt. Karakuş, 2015, s.252). Bir başka örnek olay 2007 de örümcek adam çizgi filminin etkisinde olan bir çocuk filmi karakterinin sadece bir hayal ürünü olduğunu, gerçekte uçamadığını ve düz duvara tırmanmadığını kabul etmeyip ısrarla ebeveynlerine, "Hayır o gerçek. Çünkü onu hep rüyalarımda görüyorum. Ben de onunla tırmanıp, uçuyorum" ifadesi çizgi filmdeki olayların farklı algılanabileceği gerçeğini göstermektedir(Esma, 2007). Bu bağlamda çizgi filmlerin seçiminin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Çocuk programlarının çocuklara özel olarak hazırlanmış biçim özellikleriyle anlaşılır bir şekilde sunulması gerekmektedir. Dünyayı çizgi filmler yoluyla anlamaya çalışan çocukların ilgisini çeken, onlarda merak uyandıran filmlerin kurgusu çocuk algısına uygun, anlaşılır biçimde hazırlanması önemlidir (Efe, 2014, s.35).

Öğretmen adayları seçilen çizgi filmin eğlenceli olması gerektiği görüşündedirler. Çizgi filmlerin eğlenceli ve ilgi çekici olması karışık olan fen bilimleri konularının anlaşılmasında öğrencilerin konuya olan önyargılarından kurtulmalarına neden olabilir. Öğrencilerin fen bilimleri derslerine olan kaygılarının azalması öğrenci başarısını beraberinde getirecektir. Abdüsselam (2013), yapmış olduğu çalışmada seçtikleri çizgi filmlerin çocukların

fende anlaşılması zor olan kuvvet kavramını öğrenmede etkili olduğunu ve öğrenmede çizgi filmlerin etkili olabileceğini ifade etmiştir (s. 74). Bir başka çalışmada da animasyonlarla desteklenmiş çizgi filmlerin öğrenme sürecine dahil edilmesiyle olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür. Öğrencilerin normal şartlarda anlamakta zorlandıkları ya da yanlış anladıkları durumların ortadan kalkacağı ve doğru anlaşılma oranının artacağı ifade edilmiştir (Dalacosta, Kamariotaki-Paparrigopoulou, Palyvos ve Spyrellis, 2009, s.747).

Öğretmen adayları fen bilimlerinde çizgi filmlerin konu seçimine ilişkin pek çok farklı konu önerisinde bulunmuşlardır. Bu önerilerden öncelikli olarak öne çıkanların “insan vücudu, kuvvet ve hareket, uzay, canlılar, güneş, doğa, deney ve fen bilimlerinde tüm konular” olduğu görülmektedir. Bununla birlikte konu önerisini isim olarak vermeyenlerinde fen bilimlerinde soyut kavramların, anlaşılması zor olan konuların ve günlük yaşam ile ilişkilendirilebilecek konuların seçilmesi şeklinde önerilerinin olduğu görülmektedir. Bayır ve Günşen (2017) yaptıkları çalışmada çizgi filmlerden bilim eğitimi açısından fırsat eğitimi olarak yeterince yararlanılmadığı sonucuna varmışlardır. Ayrıca çizgi filmlerde geçen bilimsel kavramların “teleskop, güneş enerjisi, gazlar, karışımlar, beher, tüp, asit, beş duyu organı, besinler, mikroplar, canlılar, uzay, uzay gemisi, gezegenler, dolunay, roket” ile sınırlı olduğunu belirtmişlerdir. Çizgi filmlerde geçen bilimsel kavram çeşidinin az olmasına bağlı olarak çocukların temel bazı bilimsel kavramlarla tanışmada çizgi filmlerin yetersiz kaldığını söylemişlerdir (s.755-756). Çalışmamızda da belirlenen konu ve kavramlar arasında benzerliklerin olması çizgi filmlerde yeterli düzeyde fen bilimleri konularına yer verilmediğini, bu tür eğitici çizgi filmlerin yapımı ve kullanımına ilişkin çalışmaların yapılması gerektiğini göstermektedir.

Öğretmen adayları ile eğitimde çizgi filmlere ilişkin yapılan görüşmeler sonrası ders yönetim sistemi aracılığıyla örnek bir çizgi film paylaşılmış ve verilen linkten “Fineas ve Förb-Hız Treni” isimli çizgi filmi izlemeleri istenmiştir. Değerlendirilen Fineas ve Förb isimli çizgi film içinde fen bilimleri ve konularını içeren, bilime karşı merak uyandıran, öğrencilerin hayal dünyasını ve yaratıcılığını geliştirmek için fayda sağlayabilecek bir çizgi filmidir. Çizgi film, internete bağlı birçok cihaz üzerinden yayın hizmeti sağlayan bir kuruluşun çocuklar için belirledikleri çizgi filmler arasında eğitim ve bilim kategorisi altında yer alan çizgi filmler incelenerek belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada da 6 yaş grubunun tercih ettikleri çizgi filmler arasında hem kızların hem de erkeklerin seçimleri dikkate alındığında çalışmamızda incelenen Fineas ve Förb çizgi filminin de yer aldığı görülmektedir (Yıldız, 2016, s.702).

İzlenen çizgi film sonrası öğretmen adaylarının ifadeleri çizgi filmlerin değerlendirilmesi ve çizgi film ile ilgi görüşleri olmak üzere iki alt tema altında incelenmiştir. Çizgi film değerlendirilmesi, karakterlerinin değerlendirilmesi, çizgi filmin dikkat çekici yönleri ve çizgi filmde çıkarılan sonuç olmak üzere üç tema altında değerlendirilmiştir. Öğretmen adayları karakterlerden Fineans ve Förb' ün zeki, hayal gücü geniş ve yaratıcı özelliklerine, abla Candice'in genel olarak şikayet etmesi, olayları ispiyonlamasına, annenin hiçbir şeyi bilmemesine ve ablaya inanmamasına, doktorun bilgisini kötüye kullanmasına ve Perry'nin evcil bir hayvan olmasına vurgu yapmışlardır. Özsevgeç ve Saka, (2018), de yaptıkları çalışmada öğrenciler tarafından çizgi film seçiminin karakterlerin özellikleri dikkate alınarak yapıldığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin beğendikleri çizgi filmler arasında Fineans ve Ferb' ünde olduğunu beğenme nedenlerinin de karakterlerin hayal kurmaları ve yaratıcılıkları olduğunu belirtmişlerdir (s.729).

Öğretmen adayları çizgi filmin karakterlerinin, çizgi filmde yaşanan gerçek dışı olayların, çizgi filmde yer alan bilimsel kavramların dikkat çekici olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların bilim ve bilim insanı hakkındaki görüşlerini tespit etmek için yapılan bir araştırmada çocukların zihnindeki bilim insanı figürünü, izledikleri çizgi filmlerdeki figürlerden yola çıkarak belirledikleri görülmektedir (Güler ve Akman, 2006, s.62).

Çizgi filmde çıkarılan sonuçlar kendini yetiştirme ve geliştirme, hedeflere ulaşma ve bilgi edinme temaları altında toplanmıştır. Çizgi film ile öğrencilerin yaz tatillerini verimli bir şekilde geçirecek etkinlikler yapabileceği, projeler geliştirip uygulayabilecekleri ve bu sayede kendilerini geliştirebilecek zamanlar yaratabilecek şekilde planlamalarına örnek olacağı düşünülmektedir. Çizgi filmde aşılması gereken pek çok şeyin aşılacak hedefe ulaşıldığına vurgu yapılarak istenildiğinde her şeyin başarılabilirliğinin vurgusu yapılmaktadır. Ayrıca çizgi film ile fen bilimleri konuları ile pek çok bilginin edinilebileceği sonucunun ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

Öğretmen adaylarının izledikleri çizgi film ile ilgili genel olarak görüşleri alındığında ise büyük çoğunluğunun örnek çizgi filmin fen bilimleri öğretiminde etkili bir şekilde kullanılabilirliğini belirtmişlerdir. Çizgi filmin eğlenceli ve dikkat çekici olduğunu söylemişlerdir. Çizgi filmde yapılan icatlar ve projelerin bilime karşı ilginin artmasını sağlayacağı, öğrencilerin yaratıcılıklarını ve mühendislik becerilerini geliştirmek adına aracı olacağını vurgulamışlardır. Öğretmen adayları olumlu görüşlerinin yanı sıra çizgi filmde geçen kişi ve olayların aşırı derecede hayal ürünü olmasını doğru bulmadıklarını gerçek dışı olaylara yer verilmesinin çok uygun olmayacağını belirtmişlerdir. Ayrıca doğru olmayan davranışların doğru davranışlar gibi gösterildiğini söylemişlerdir. Çizgi filmin konu içeriği açısından zenginleştirilmesinin bir eğitim öğretim materyali olarak kullanılmasına destek sağlayacağını dile getirmişlerdir.

Çizgi filmde bazı olay ve kavramların yanlış kullanıldığını belirtmişlerdir. Örneğin alüminyum metalinin mıknatıslanma özelliğinin olduğu gibi doğru olmayan bir bilginin vurgulanmasının çocuklarda kavram yanlışlığına sebep olacağı görüşündedirler. Bu yüzden eğitim öğretimde kullanılacak çizgi film seçiminin önemli olduğu düşünülmektedir. Kullanılacak çizgi filmlerin kullanıcılar tarafından dikkatli bir şekilde seçilmesi önemlidir. Bu bağlamda eğitici ve öğretici çizgi filmlerin farklı bir kategoride değerlendirilerek özenle hazırlanması gerekmektedir. Öğrencilerin çizgi filmleri izlerken belirli kazanımlar edinmeleri ile birlikte doğru konu ve kavramları etkili ve eğlenceli bir şekilde öğrenmelerine destek olunacağı düşünülmektedir.

Tüm bu sonuçların bütünsel olarak değerlendirilmesi ile özellikle de öğrencilerin zorlandıkları dersler arasında yer alan fen bilimleri dersinin farklı yöntem ve tekniklerle ele alınması gerektiği görülmektedir. Çalışmamızda öğretmen adayları çizgi filmlerin bir eğitim öğretim aracı olarak kullanılabilirliğini belirtmişlerdir. Genel olarak çizgi film seçiminin önemli olduğu doğru kavram ve bilgileri içermesi gerektiği, davranış bozukluklarına eden olabilecek olayların bulunmaması gerektiği, dikkat çekici olmak adına aynı zamanda eğlenceli olması gerektiği, fen bilimlerinde yaratıcılık gibi pek çok beceriyi destekleyecek özelliklere sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. Çizgi filmlerin içinde kısmen bazı fen kavramlarına değinildiği gözlemlenmiş, belirli konu ve kavramları içeren doğrudan eğitim öğretim materyali olarak hazırlanmış çizgi filmlerin çok az olduğu görülmüştür. Öğretim programları kazanımlarını içerecek şekilde öğretmen adaylarının çizgi film konu seçimine ilişkin pek çok öneride bulunmuşlardır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının da belirttiği gibi fen bilimlerinde çizgi film kullanımı doğru seçim ile eğlenceli bir öğrenme ortamı sağlayarak kalıcı öğrenmeye katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Abdüsselam, Z. (2013).** *Çizgi filmlerin Fen öğretimine etkisi: Kuvveti keşfedelim örneği.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Trabzon. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>. Tez numarası: 293194.
- Aşçı, E. (2006).** *Televizyondaki çizgi ve animasyon karakterlerin farklı yerleşim yerlerinde yaşayan çocukların tüketici davranışlarına etkisinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>. Tez numarası:180806

- Aydın, B. (2018).** *Türkiye'de çocuk televizyon kanallarındaki çizgi filmlerin çocukluğa etkisi üzerine bir içerik analizi.* Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi. <http://dspace.balikesir.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/3408> 15.11.2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Bayır, E., & Günşen, G. (2017).** Okul öncesi dönem çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmlerin bilimsel açılarından analizi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 746-761.
- Bekar, P., & Arıkan, D. (2017).** Çocukların televizyon izleme durumlarının davranış problemlerine etkisi. *Türkiye klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 9(3), 185-192.
- Cesur, S., & Paker, O. (2007).** Televizyon ve çocuk: Çocukların TV programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125.
- Çakır, E. (2007).** Yine uçacağım. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yine-ucacagim-6591665> 10.11.2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Dalacosta, K., Kamariotaki-Paparrigopoulou, M., Palyvos, J. A., & Spyrellis, N. (2009).** Multimedia application with animated cartoons for teaching science in elementary education. *Computers & Education*, 52(4), 741-748. S.747
- Demirbaş, M., & Yağbasan, R. (2005).** Sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin bilimsel tutumlarının kalıcılığına olan etkisinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 363-382.
- Disney Channel Türkiye, 2018, 15 Eylül)** Fineas & Förb: Tam Bölüm - Hız Treni. <https://www.youtube.com/watch?v=LYtqvCc3-OM>
- EFE, B. (2014).** *"Küresel Medyada Çocuk Televizyonu Yayıncılığı Türkiye'den Bir Örnek: Disney Channel"*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (Tez Numara:367873)
- Ersoy, A. F. (2016).** *Fenomenoloji. Eğitimde nitel araştırma desenleri [Phenomenology. Qualitative research designs in education].* (Ed: A. Saban & A. Ersoy), (ss. 51-56). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Grafi2000, (2018a, 15 Kasım).** Diş Perisi, Çürük Ali ve Mikrop Necati. <https://www.youtube.com/watch?v=Z64kBHc7ziw>
- Grafi2000, (2018b, 15 Kasım).** Temizlik, Çürük Ali ve Mikrop Necati. https://www.youtube.com/watch?v=SDx_fLmB3zw
- Güler, D. (1989).** Çocuk, televizyon ve çizgi film. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 5(5), 163-177.
- Güler, T. & Akman, B. (2006).** 6 yaş çocuklarının bilim ve bilim insanı hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 55-66.
- Kapucu, M. S. (2014).** Fen ve teknoloji dersinde görsel medya kullanımına yönelik fen bilgisi öğretmenlerin görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(2), 75-90.
- Kara, B. (2016).** Çizgi filmin sosyolojik anatomisi: pepe örneği. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 14-22.
- Karakuş, N. (2015).** Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitime katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277.
- Kaya, E., & Çengelci, T. (2011).** Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitiminde filmlerden yararlanılmasına ilişkin görüşleri. *Journal of Social Studies Education Research*, 2(1), 116-135
- Kolojarceva, L. A., & Artemyeva, T. V. (2017).** Funny in animated films and literature: what the russian children laugh at. *Journal of Fundamental and Applied Sciences*, 9(7S), 1266-1276.
- Korkmaz, M. (2017).** Din dersi öğretmenlerinin bir öğretim materyali olarak filmleri kullanma durumları. *Bilimname*, 33(1), 35-66.
- Koyuncu Şahin, M., Esen Çoban, A., & Güney Karaman, N. (2018).** Okul öncesi öğretmenlerinin medyanın çocukların beslenme alışkanlıkları ve bozuklukları üzerindeki etkisine yönelik bakış açıları. *İlköğretim Online*, 17(1), 125-142.
- Merriam, S. B. (2013).** *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber [Qualitative research: A guide for design and application]* S. Turan (Trans. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Murat, M., Kanadlı, S., & Ünişen, A. (2011).** Yedinci sınıf öğrencilerinin hayvanların üremesi, büyümesi ve gelişmesi konusundaki kavram yanılgıları ve olası kaynakları. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8(1), 179-197.
- Muslu, D. (2015).** *Okul öncesi ve ilkokul çağı çocuklarının animasyon tekniklerine yönelik algılarının değerlendirilmesi.* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). <http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/10619> 30.11.2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Oruç, C., Tecim, E., & Özyürek, H. (2011).** Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 281-297.
- Oruç, Ş., & Teymuroğlu, B. (2016).** Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi film kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 2(2), 92-106.
- Özdemir, A., & Ramazan, O. (2012).** Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35(35), 157-173.
- Özen, Ö., & Kartelli, F. (2017).** Türkiye’de yayın yapan çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddet olgusunun analizi. *Marmara İletişim Dergisi / Marmara Journal of Communication*, 27, 81-93, ISSN: 1300-4050, DOI: 10.17829/midr.20172729523
- Özsevgeç, I. C., & Saka, A. (2018).** Çocukların izledikleri çizgi filmler ve bu tercihlerinin karakterleri ile ilişkisi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 725-734
- Patton, M.Q. (2014).** *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri [Qualitative research and evaluation methods].* M. Bütün & S.B. Demir (Trans. Ed.) Ankara: Pegem Akademi
- Pazarbaşı, B. (2018).** Televizyonda yayınlanan ve ana teması şiddet olan çizgi filmlerin içerik analizi. *Intermedia International e-Journal ISSN: 2149-3669*, 5(8), 28-41.
- Rai, S., Waskel, B., Sakalle, S., Dixit, S., & Mahore, R. (2017).** Effects of cartoon programs on behavioural, habitual and communicative changes in children. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 3(6), 1375-1378.
- Samur, A. Ö., Demirhan, T. D., Soydan, S., & Önkol, L. (2014).** Pepee çizgi filminin ebeveyn öğretmen ve çocuk gözüyle değerlendirilmesi/assessment of pepee cartoon from perspectives of parents teachers and children. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 151-166.

- Temizyürek, F., & Acar, Ü. (2014).** Çizgi filmlerdeki subliminal mesajların çocuklar üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3(3), 25-39.
- Türkkent, E. (2012).** *Okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri* (Doctoral dissertation, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
<https://acikarsiv.mehmetakif.edu.tr/xmlui/handle/11672/908>
- Uçan, B. (2018).** Türk çizgi filmlerinde kültürel kodlamalar. *Journal of International Social Research*, 11(55), 1134-1144.
- Yaşar, M., & Paksoy, İ. (2011).** Çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 279-298.
- Yıldız, C., (2016).** 3-6 Yaş çocuklarının tercih ettikleri çizgi filmlerdeki şiddet içeriklerinin analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 698-716.